

Σε ημερίδα που έγινε στον Άγιο Νικόλαο στις 21.12.2010 και με θέμα "Χωροτακτικός & Πολεοδομικός Σχεδιασμός στο Ν. Λασιθίου" έκανε ο Κωστής Δασκαλάκης, Αρχιτέκτονας-Πολεοδόμος, μία εισήγηση που του ζητήσαμε την άδεια να την δημοσιοποιήσουμε:

Εμπειρίες από τις απόπειρες καθορισμού χρήσεων γης στις εκτός σχεδίου περιοχές (ΕΧΜ-ΓΠΣ-ΣΧΟΟΑΠ)

Του Κωστή Δασκαλάκη
Αρχιτέκτονα-Πολεοδόμου

Κυρίες και Κύριοι

Πριν από λίγη ώρα, από αυτό εδώ το βήμα ο κύριος Οικονόμου αναφέρθηκε στο θέμα της προστασίας του τοπίου. Για την ακρίβεια, ο ίδιος είπε ότι τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ δεν προστατεύουν αποτελεσματικά (ή και καθόλου) το τοπίο.

Σε αυτό ακριβώς το θέμα (την προστασία του τοπίου) θα ήθελα να εστιάσω την εισήγηση μου. Πιστεύω ότι είναι πολύ σημαντικό, ιδιαίτερα σήμερα, καθώς το «τοπίο» κινδυνεύει όχι μόνο από την ανεξέλεγκτη δόμηση ή και την ανέγερση θερμοκηπίων (όπως παλαιότερα) αλλά και από την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών πάνελ και ανεμογεννητριών (οι συγκεκριμένες εγκαταστάσεις επιδοτούνται και θα επιδοτούνται για αρκετά χρόνια ακόμα).

Ειδικότερα, θα αναφερθώ στην αξία του τοπίου (όχι μόνο την αισθητική) καθώς και στις

προσπάθειες που έγιναν για την «προστασία του» από το κράτος τα τελευταία 40 χρόνια, προσπάθειες ατελέσφορες με ελάχιστες εξαιρέσεις.

Επίσης, θα προσπαθήσω να προσεγγίσω τους λόγους για τους οποίους απέτυχαν αυτές οι προσπάθειες όπου και όταν επιχειρήθηκαν.

Κυρίες και Κύριοι

Θα πρέπει επιτέλους να συνειδητοποιήσουμε πριν είναι πολύ αργά ότι στο πλαίσιο της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας όπου ολόκληρος ο πλανήτης έχει γίνει ένας ενιαίος τόπος, όπου τα παιδιά μας μετακινούνται από σημείο σε σημείο με την ίδια ευκολία που εμείς στα νιάτα μας πηγαίναμε από χωριό σε χωριό...

Σε αυτό το παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο, η Ελλάδα, η χώρα μας έχει αναμφισβήτητο συγκριτικό πλεονέκτημα «στο τοπίο της». Ιδιαίτερα όσον αφορά την ποικιλομορφία του, την μικροκλίμακά του και την ομορφιά του. Διότι, αρχαιολογικούς χώρους διαθέτουν πολλές χώρες, θάλασσα πάμπολλες, υποδομές στους τομείς του τουρισμού και της υγείας πολλές, κλίμα ευχάριστο λίγες. Καμιά όμως δεν διαθέτει όλα τα παραπάνω και επιπλέον το τοπίο (φυσικό και ανθρωπογενές) που διαθέτει ο τόπος μας.

Το τοπίο των νησιών του Αιγαίου και ιδιαίτερα της Κρήτης είναι χαραγμένο εδώ και χρόνια στην συνείδηση της παγκόσμιας κοινότητας ως πολιτιστικό αγαθό ιδιαίτερης αισθητικής αξίας. Πρόκειται για τον χώρο που δημιούργησε ο ανθρώπινος μόχθος στις παραδοσιακές κοινωνίες, μέσα στο πλαίσιο ενός παραγωγικού συστήματος που έχει πλέον εκλείψει οριστικά.

Το γεγονός που προσδίδει αξία σε αυτούς τους «υπαίθριους χώρους» είναι ότι διατηρούν έντονα τα «ίχνη» της αρμονικής συνύπαρξης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον. Αναβαθμίσεις, πεζούλες, μάντρες, καλντερίμια, αλώνια, αγροικίες, κελιά, μοναστήρια, ξωκλήσια, μύλοι, περιστερώνες, κυπαρίσσια όχι μόνο κοσμούν το φυσικό τοπίο αλλά το συν-διαμορφώνουν.

Το τοπίο στους τόπους αυτούς είναι φτιαγμένο από τον άνθρωπο στα μέτρα του, για αυτό μας είναι οικείο, για αυτό καταφεύγουμε σε αυτό εμείς οι κάτοικοι των αφιλόξενων πόλεων, για αυτό μας είναι πολύτιμο.

Στους τόπους αυτούς ο «αστός» ξεκουράζεται και ο «διανοούμενος» απολαμβάνει την ανακάλυψη χαμένων αξιών. Θυσιάζει τις ανέσεις του και συμμετέχει σε μια «άλλη» ζωή πιο «κουραστική» αλλά και πιο «ανθρώπινη». Απολαμβάνει την «αυθεντικότητα» μέσα από την λιτότητα και την «παρθενικότητα» του χώρου, στα θαλασσινά και αγροτικά τοπία, στους παραδοσιακούς οικισμούς, στις βουνοκορφές, στα ξωκλήσια με την απέραντη θέα.

Οδοιπορώντας, ανακαλύπτει «κόσμους» ολόκληρους. Στο ρυθμό της πεζοπορίας, οι μικροί τόποι δεν φαίνονται αλλά είναι μεγάλοι. Διότι, παρατηρούμε την λεπτομέρεια. Γι αυτό άλλωστε, οι μικροί αυτοί «κόσμοι» δεν «σηκώνουν» μεγάλες ταχύτητες.

Το τοπίο είναι ένα. Μέσα σε αυτό εντάσσονται αρμονικά βουνά, λιβάδια, αμμουδιές, ακρογιάλια, οικισμοί, λιμάνια, ψαρόβαρκες, όλα όσα έφτιαξε θεός και άνθρωπος στους τόπους αυτούς μέσα στους αιώνες.

Σήμερα, το τοπίο αυτό, δημιούργημα του αγώνα του ανθρώπου για επιβίωση, καταρρέει από την εγκατάλειψη και κινδυνεύει με αλλοίωση από την «νόμιμη» επέκταση της «εκτός σχεδίου» δόμησης στις πλαγιές, στις παραλίες ακόμα και στις βουνοκορφές.

Οι πόλεις ξεχείλισαν. Τα όρια ανάμεσα στο αστικό και στο αγροτικό τοπίο είναι πλέον δυσδιάκριτα. Τα στοιχεία που συγκροτούσαν την «ταυτότητα» του κάθε τόπου, τα χαρακτηριστικά στοιχεία της γεωμορφολογίας του αλλοιώνονται, παύουν να είναι αναγνωρίσιμα. Όταν επιστρέφεις μετά από χρόνια δεν αναγνωρίζεις τον τόπο σου.

Ο τόπος μας έγινε «αγνώριστος» και αυτό είναι δημιούργημα δικό μας. Και αυτό είναι απαράδεχτο!

Η τουριστική ανάπτυξη, με το τρόπο που πραγματοποιήθηκε στον ελληνικό χώρο, υποβάθμισε, και μάλιστα με τρόπο μη αναστρέψιμο, τους φυσικούς και ανθρωπογενείς τουριστικούς πόρους στους οποίους και οφείλει την ύπαρξη της. Και αυτό είναι ανόητο!

Στην διατήρηση της αυθεντικότητας του τοπίου, που αποτελεί για τα νησιά το σημαντικότερο πλουτοπαραγωγικό τους πόρο, πρέπει να βασιστεί η μακροχρόνια ανάπτυξη του τουριστικού τους τομέα. Η εφαρμογή της στρατηγικής της «βιώσιμης ανάπτυξης» αποτελεί μονόδρομο για τις περιοχές αυτές. Μέσω της αειφόρου χρήσης των πόρων και μόνο, μπορεί να εξασφαλιστεί ανάπτυξη με προοπτική, προς όφελος των επερχόμενων γενεών και της τοπικής οικονομίας. Μια ανάπτυξη χωρίς ημερομηνία λήξης. Και αυτό είναι έξυπνο! Η τουριστική ανάπτυξη λοιπόν ή θα στηριχθεί στην «προστασία του περιβάλλοντος» ή θα σβήσει, με ότι αυτό συνεπάγεται για την τοπική κοινωνία.

Θα μου πείτε, αυτά τα λέτε εσείς οι κουλτουριάρηδες, οι αιθεροβάμονες, οι καλλιτέχνες, τα ψώνια...

Για αυτό και εγώ θα σας μιλήσω με τα λόγια άλλων επιστημόνων. Γνωστός καθηγητής (Μάρκετινγκ του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών γράφει σε σχετικό δημοσίευμα:

"Το μοναδικό φυσικό περιβάλλον, η μικρή κλίμακα και ο ήπιος ρυθμός ζωής, ο πολιτιστικός πλούτος και οι ζωντανές παραδόσεις πρέπει να αποτελέσουν τη βάση ενός ιδανικού παραθεριστικού οικισμού. τους» για την παραγωγή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και προστιθέμενης αξίας σε περιβάλλον υψηλής ποιότητας....Η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος σε τουριστικές περιοχές έχει σαν συνέπεια τη συρρίκνωση του προσδοκώμενου οικονομικού αποτελέσματος"

Η "ποιότητα" λοιπόν ήταν, είναι και παραμένει το "ζητούμενο" στην σύγχρονη Ελλάδα.

Σε σχετικό άρθρο για την ανάπτυξη η Κοσμήτωρ του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου καταλήγει:

"Οι ζώνες του Ήλιου, οι χώρες δηλαδή που πουλάνε ήλιο, χρειάζονται προστασία, χρειάζεται να προστατεύσουν το φυσικό περιβάλλον τους, το τοπίο τους εάν θέλουν να συνεχίσουν να προσελκύουν άτομα εύπορα και μορφωμένα που στη μεταμοντέρνα εποχή των επικοινωνιών, των δικτύων και της παγκοσμιοποίησης αποζητούν «εναλλακτικούς» τρόπους ζωής με ποιότητα, κοντά στη φύση."

Όταν υποβαθμίζουμε το φυσικό περιβάλλον αυτού του είδους, οι τουρίστες φεύγουν, πάνε να το βρουν εκεί όπου υπάρχει ακόμα, παραχωρώντας την θέση τους σε τουρίστες καταναλωτές, φτωχούς και αμόρφωτους που είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν λιγότερο για να καταναλώσουν τουριστικό προϊόν χαμηλής ποιότητας.

Συμπέρασμα:

Η προστασία και η ανάδειξη των φυσικών πόρων όχι μόνο δεν αποτελεί περιορισμό αλλά αντίθετα συμβάλλει αποφασιστικά στην περιφερειακή ανάπτυξη, καταλήγει σε άλλο άρθρο του ειδικευμένος σε αυτά τα θέματα καθηγητής οικονομικών.

Δεν θα σας κουράσω άλλο παραθέτοντας σχετικά αποσπάσματα άρθρων γνωστών επιστημόνων καθώς και πολιτικών και μάλιστα του λεγόμενου συντηρητικού χώρου, όπως ο Γιάννης Παλαιοκρασάς και ο Στέφανος Μάνος. Και αυτοί τα ίδια λένε όπως και οι άλλοι του λεγόμενου προοδευτικού χώρου.

Το συμπέρασμα κοινό:

Ένας τόπος που κρατάει την ποιότητα του φυσικού του περιβάλλοντος ανεβάζει σταθερά την αξία του, ανατιμάται! Γιατί όλο και λιγότεροι χώροι κρατάνε την ποιότητα του φυσικού τους περιβάλλοντος, άρα αυτοί που την κρατάνε γίνονται με την πάροδο του χρόνου πιο «σπάνιοι», πιο δυσεύρετοι, ένα είδος εν ανεπάρκεια, άρα ανατιμημένο, όπως και ο χρυσός...

Τι κάναμε λοιπόν έως τώρα ως κράτος για την διατήρηση αυτού του τόσο πολύτιμου αγαθού;

Να σας πω:

Πριν από 40 χρόνια το Υπουργείο Πολιτισμού κήρυξε ολόκληρα νησιά ως "τοπία ιδιαίτερου κάλλους", όπως την Μύκονο ή μεγάλες περιοχές όπως το φαράγγι του Κουρταλιώτη.

Στις περισσότερες των περιπτώσεων, η κήρυξη δεν είχε καμία πρακτική συνέπεια.

Πριν από 30 χρόνια, το Υπουργείο Χωροταξίας στο πλαίσιο της Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης καθόρισε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου σε λίγες μόνο περιπτώσεις, π.χ. στην Βόρεια Ακτή του Ρεθύμνου. Για να μην στενοχωρηθεί ο λαός, το σχετικό Προεδρικό Διάταγμα άλλαξε και ξανάλλαξε και δεν έμεινε σχεδόν τίποτα από τις διατάξεις προστασίας του τοπίου από τη δόμηση.... Αλλά και όπου έμεινε κάτι, όπως η απαγόρευση δόμησης βορείως της νέας εθνικής οδού στην περιοχή Πετρέ, η περιοχή αφέθηκε να δομηθεί παράνομα. Διότι, δεν χρειάζεται μόνο να θεσμοθετείς απαγορεύσεις, πρέπει παράλληλα να

αστυνομεύεις και να επιβάλλεις την εφαρμογή τους.

Πριν από 20 χρόνια, το Υπουργείο Χωροταξίας με ευρωπαϊκή χρηματοδότηση ανέθεσε και συντάχθηκαν Ειδικές Χωροταξικές Μελέτες (ΕΧΜ) σε όλες σχεδόν τις παράκτιες ζώνες και τα νησιά όπου υπήρχαν οικιστικές πιέσεις λόγω τουρισμού.

Συντάχθηκαν λοιπόν εγκαίρως Προεδρικά Διατάγματα προστασίας τους που όμως δεν θεσμοθετήθηκαν γιατί η απαγόρευση της δόμησης πάνω στο σώμα του τουριστικού πόρου θα είχε δυσβάστακτο πολιτικό κόστος για το κυβερνών κόμμα. Συγκεκριμένα, η ΕΧΜ του νοτίων ακτών του Ν.Ασσιθίου δεν ολοκληρώθηκε καν. Η αντίστοιχη του Ν.Ρεθύμνου καθώς και άλλη των δυτικών ακτών του Ν.Χανίων που εκπόνησε η ομάδα μας ολοκληρώθηκαν αλλά την τελευταία στιγμή δεν θεσμοθετήθηκαν και αυτές. Γιατί άραγε;

Η περίπτωση όμως της Μυκόνου είναι η πιο χαρακτηριστική. Η ΕΧΜ των νήσων Μυκόνου, Τήνου, Άνδρου ολοκληρώθηκε από την ομάδα μας (όπως και πολλές άλλες αντίστοιχες μελέτες,).

Στην νήσο Μύκονο, που είχε ήδη δομηθεί σημαντικά προτείναμε να παραμείνουν αδόμητες πολλές επιλεγμένες περιοχές του φυσικού τοπίου όπως αμμουδιές, λόφοι, βραχώδεις εξάρσεις κ.λπ. επειδή ακριβώς αποτελούν "διακεκριμένα" στοιχεία της ταυτότητας του τοπίου κάθε περιοχής. Οφείλω να ομολογήσω ότι ο πολιτικός μηχανικός και "συντηρητικών" πολιτικών απόψεων Δήμαρχος επείσθη για την αναγκαιότητα αυτών των μέτρων. Αντίθετα, ο αρχιτέκτονας και ηγέτης των "προοδευτικών" δυνάμεων στο Δημοτικό Συμβούλιο δεν επείσθη. Η αρμόδια υφυπουργός των "προοδευτικών" δυνάμεων μετέβη επί τόπου και ... δικαίωσε τον λαό. Το μεσοβέζικο σχέδιο στο οποίο κατέληξε η παρέμβαση της προέβλεπε ότι σχεδόν παντού κτίζεις, αλλά ... λίγο λιγότερο. Το χειρότερο είναι ότι το σχέδιο αυτό παρέμεινε ως απειλή σε κοινή θέα για μια δεκαετία. Αποτέλεσμα: όλες οι προτεινόμενες ως "περιοχές προστασίας του τοπίου" από αδόμητες που ήταν σε ελάχιστο χρόνο μετατράπηκαν σε πυκνά δομημένες.

Επομένως, το Σχέδιο Προστασίας του Τοπίου έγινε το όχημα που οδήγησε στην καταστροφή του.

Όταν δέκα χρόνια μετά τη σύνταξη της αρχικής πρότασης ήλθε στην εξουσία η "συντηρητική" κυβέρνηση το θεσμοθέτησε. Το Συμβούλιο της Επικρατείας επέβαλε συμπληρωματικές απαγορεύσεις που ήταν όμως γενικευμένες και όχι στοχευμένες όπως προέβλεπε η αρχική μελέτη. Και έτσι ο θιγόμενος από τα μέτρα προστασίας του τοπίου αισθάνεται τώρα από "άτυχος", "αδικημένος" και έχει δίκιο.

Θα πρέπει εδώ να επισημάνω ότι στις προσπάθειες μου να προστατεύσω το τοπίο μέσω των μελετών ΕΧΜ αλλά και ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ δεν βρήκα συμπαράσταση ούτε από τον λεγόμενο προοδευτικό χώρο, ούτε από τους αρχιτέκτονες, ούτε από τους διανοούμενους, ούτε από τους παραθεριστές / εραστές των μικρών κυκλαδων ... Πουθενά κυρίες και κύριοι και σε καμία περίπτωση δεν θυμάμαι να βρήκα συμπαράσταση από κανένα κοινωνικό φορέα και από καμία περιβαλλοντική οργάνωση. Και αυτό είναι απογοητευτικό!

Τώρα που έχουμε αναλάβει ξανά το ΓΠΣ Μυκόνου και το ΣΧΟΟΑΠ τμήματος των νοτίων ακτών του Ν.Ρεθύμνης, οι συνθήκες είναι πολύ πιο δυσμενείς και η προστασία του τοπίου φαίνεται ανέφικτη. Γιατί άλλαξε ο Εργοδότης. Συγκεκριμένα ο εργοδότης μας την πρώτη φορά με τις ΕΧΜ ήταν η Διεύθυνση Χωροταξίας που μας πίεζε να είμαστε «αυστηροί» στα θέματα προστασίας του τοπίου ενώ τώρα είναι ο Δήμος, που μας πιέζει αντίστροφα. Και αυτό είναι λογικό!

Συμπέρασμα: Η Ευρώπη πλήρωσε τις μελέτες προστασίας του τοπίου των τουριστικών περιοχών της χώρας μας, δηλαδή των ωραιότερων περιοχών της χώρας μας. Η «υπανάπτυκτη» κοινωνία μας με τον λαϊκισμό ως κυρίαρχη ιδεολογία όλα αυτά τα χρόνια δεν επέτρεψε στα σχέδια αυτά να εφαρμοστούν

Οι υπουργοί λοιπόν "δεν ήθελαν" και η δημόσια διοίκηση "δεν μπορούσε" Γιατί ήταν και παραμένει αναποτελεσματική και τότε ως κεντρική διοίκηση και τώρα ως αποκεντρωμένη. Δεν θέλω να αναφερθώ στον παράγοντα "χρόνο" όπου για την δημόσια διοίκηση είναι ... απέραντος ούτε για το τι σημαίνει "γνωμοδότηση" του Υπ. Πολιτισμού επί των προτάσεων του Υπ. Χωροταξίας. Ο μικρότερος χρόνος που έχει καταγραφεί είναι 4 χρόνια

Κυρίες και Κύριοι

Η προστασία του τοπίου είναι μια πολύ σοβαρή υπόθεση (ιδιαίτερα για την χώρα μας και ειδικότερα για τα νησιά και την Κρήτη) για να αφεθεί στη Τοπική Αυτοδιοίκηση. Αποτελεί ευθύνη της Κεντρικής Κυβέρνησης να χαράξει πολιτική και να θεσμοθετήσει εργαλεία, όπως η μεταφορά του συντελεστή δόμησης. Αυτή η πολιτική πρέπει να εφαρμοστεί, παραδειγματικά και υποδειγματικά! Θα πρέπει εδώ να αναφέρω ότι κατά την περίοδο διατύπωσης των προτάσεων της ΕΧΜ Μυκόνου ίσχυε το δικαίωμα μεταφοράς της δόμησης από τις προστατευόμενες περιοχές εκτός σχεδίου στις αστικές περιοχές, δικαίωμα που κατήργησε αργότερα το Συμβούλιο Επικρατείας με αποτέλεσμα οι προσπάθειες προστασίας του τοπίου να δημιουργούν "θύματα" που άρχισαν εσχάτως να βρίσκουν το δίκιο τους στο δικαστήριο ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Στρατσβούργου.

Κυρίες και Κύριοι

Η αποτελεσματική προστασία των φυσικών τουριστικών πόρων, ειδικά των περιοχών που δεν έχουν άλλη δυνατότητα ανάπτυξης παρά τον οικολογικό - ποιοτικό τουρισμό, είναι αυτονόητη υποχρέωση της πολιτείας, επείγει και επ' αυτής δεν υπάρχουν εναλλακτικές προτάσεις προς συζήτηση.

Η αποτελεσματική προστασία των αξιόλογων τοπίων δεν ήταν απαραίτητο να περιμένει τη θεσμοθέτηση των χωροταξικών σχεδίων. Μπορεί να προηγηθεί αφήνοντας στις ΕΧΜ και στα ΣΧΟΟΑΠ τον καθορισμό της τουριστικής χωρητικότητας με βάση τη φέρουσα ικανότητα του κάθε τόπου, τον αναλυτικό ή γενικό καθορισμό χρήσεων γης, τις αναγκαίες επεκτάσεις των οικισμών και μια σειρά άλλα θέματα που αφορούν στην τοπική ανάπτυξη. Επ'αυτών χωρεί συζήτηση.

Πρόσφατα διάβασα ένα άρθρο του Στέφανου Μάνου με τίτλο: "Χωροταξία: ήλιος, θάλασσα

και ιστορία", όπου έλεγε ότι "η πρώτη δουλειά του Χωροταξικού πρέπει να είναι να ορίσει τις περιοχές που για την ώρα δεν έχουν πάθει "ζημιά" και να τις προστατέψει χωρίς πολλά λόγια, θεωρίες και αναβολές, όσο προλαβαίνουμε..." Επειδή ακριβώς κάτι τέτοια λέει ο Μάνος βρίσκεται εκτός Βουλής αλλά εντός Πολιτικής!

Διάβασα επίσης και ένα άλλο άρθρο ενός εκλεκτού καθηγητή του ΕΜΠ, του μόνου που αρθρογραφεί για την προστασία του τοπίου, του Τάση Παπαϊωάννου, όπου κατάληγε στο ότι: «Διακεκριμένα, ξεχωριστά τοπία έπρεπε εδώ και χρόνια να κηρυχθούν διατηρητέα».

Πριν από 10 χρόνια λοιπόν, ο τότε αρμόδιος υπουργός και φίλος, ο Νίκος ο Σηφουνάκης ως υπουργός Αιγαίου εισηγήθηκε προς την ανώτατη πολιτική ηγεσία μια αντίστοιχη πολιτική με αυτήν των Μάνου και Παπαϊωάννου αλλά δυστυχώς ... δεν εισακούστηκε. Παρ' όλα αυτά, ο ίδιος θεσμοθέτησε ορισμένα μέτρα προστασίας του τοπίου σε τριάντα κατοικημένα μικρά νησιά και σε δεκάδες ακατοίκητα, και αυτή του η πρωτοβουλία, είναι κάτι που τον τιμά.

Κυρίες και Κύριοι

Πριν από 40 χρόνια, κλείσαμε την φοιτητική μας διάλεξη για τον "ρόλο του αρχιτέκτονα στην αυριανή κοινωνία" με τα παρακάτω λόγια: «Ο αρχιτέκτονας του μέλλοντος θα είναι ο οικολόγος της κατοικίας και της υπαίθρου» ... «Το κοινωνικό του χρέος θα είναι να τονίζει προς κάθε κατεύθυνση ότι η "ομορφιά" είναι ζωτική για τον άνθρωπο».

Πολύ περισσότερο (συμπληρώνω τώρα εγώ) όταν αυτή η "ομορφιά" θα μας φέρνει και λεφτά...

Και μάλιστα εσ' αεί!